

Materiały faktograficzne

*Kamila Płazińska, kamila.plazinska@gmail.com,
Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Instytut Geografii*

Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego miasta Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego

Abstrakt: Analiza potencjału turystyczno-kulturowego mikroregionu oparta została na metodzie opracowanej w tym celu i opublikowanej pierwotnie w monografii A. Mikos v. Rohrscheidt "Turystyka Kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy", Gniezno, 2010. Uwzględnia ona potencjalne cele turystyki kulturowej w powiecie, pozostałą ofertę czasu wolnego oraz inne czynniki wpływające na turystykę kulturową, infrastrukturę turystyczną, w tym służącą spędzaniu czasu wolnego oraz komunikacyjną, noclegową i gastronomiczną. Waloryzację przeprowadzono w oparciu o metodę bonitacji punktowej z odpowiednio dobranymi kryteriami oceny, odpowiadającym skali popularności danej grupy atrakcji i typu wypraw kulturowych.

1. Dane dotyczące przebiegu badania

Obszar badania: miasto Rzeszów i powiat rzeszowski

Lokalizacja: województwo Podkarpackie

Zasięg: mikroregion

Metodologia: metoda oceny potencjału turystyczno - kulturowego mikroregionów zawarta w: Mikos von Rohrscheidt A., 2010, Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy (wyd. 2) Wyd. KulTour.pl, Poznań

Kwerenda: źródłowa literatury i materiałów: listopad, grudzień 2015

Zapytania waloryzacyjne w obiektach i wizje lokalne: styczeń 2016

Przeprowadzający badania terenowe: Kamila Płazińska

Data wypełnienia formularza: styczeń, luty 2016

2. Formularz waloryzacji mikroregionu

Kategoria I: Potencjalne cele turystyki kulturowej

Kategoria I: Potencjalne cele turystyki kulturowej

I.A: Zabytki:

I.A. a) Obiekty sakralne:

Historyczna bazylika (za pierwsze dwie, punkty tylko wówczas, jeśli nie są katedrami) (6)

Bazylika Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, Rzeszów (6),

Mniejszy lub częściowo zachowany historyczny zespół sakralny (pierwsze dwa) (3)

Klasztor OO. Bernardynów, Rzeszów (3)

Klasztor OO. Dominikanów, Borek Stary (3)

Klasztor Sióstr Karmelitanek Bosych, Rzeszów (0)

Konwent Pijarów złożony z kościoła, kolegium i klasztoru, Rzeszów (0)

Sanktuarium o znaczeniu ponadregionalnym bez historycznego kultu (za pierwsze dwa) (7)
Sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej, Rzeszów (7)
Inne sanktuarium tej rangi lub sanktuarium o znaczeniu regionalnym bez historycznego kultu (za pierwsze dwa) (3)
Sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia, Chmielnik Rzeszowski (3)
Sanktuarium Matki Bożej Królowej Świata, Sokołów Małopolski (3)
Sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej i św. Ojca Pio, Terliczka (0)
Sanktuarium Matki Bożej Zalesińskiej, Rzeszów (0)
Sanktuarium Matki Bożej Borkowskiej, Borek Stary (0)
Inna świątynia innych wyznań i religii Z (2)
Cerkiew Zaśnięcia NMP, Rzeszów (2)
Aktualna siedziba biskupia (6)
Pałac Biskupi, ul. ks. Jałowego 6, Rzeszów (6)
Inny obiekt sakralny o znaczących walorach architektonicznych (pierwsze trzy) (4)
Kościół p.w. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej i p.w. Trójcy Przenajświętszej w Tyczynie (4)
Kościół św. Antoniego Padewskiego, Przewrotne (4)
Kościół p.w. Matki Bożej Królowej Polski, Wólka Niedźwiedzka (4)
Kościół oo. Reformatorów pw. Narodzenia Panny Marii, Rzeszów (0)
Kościół p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP, Chmielnik (0)
Kościół św. Wawrzyńca, Dynów (0)
Kościół św. Józefa, Rzeszów (0)
Kościół p.w. św. Krzyża, Rzeszów (0)
Kościół p.w. św. Marcina, Błażowa (0)

I.A. b) Zamki i pałace:

Monumentalny zamek lub pałac historyczny, ZD (za pierwsze trzy) (10)
Zamek Lubomirskich, Rzeszów (10)
Zamek lub pałac historyczny ZD (za pierwsze trzy) (3)
Pałac Jędrzejowiczów, Jasionka (3)
Pałac Wodzickich, Tyczyn (3)
Pałac Burgallera, Rzeszów (obecnie Polskie Radio Rzeszów)(3)
Ruina historycznego zamku/grodu/pałacu D (za pierwsze trzy***) (2)
Ruiny zamku w Dąbrówce Starzeńskiej (2)
Ruiny szlacheckiego dworu obronnego, Łąka (2)
Ruiny wczesnośredniowiecznego grodu, Lubenia (2)

I.A. c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne:

Historyczny zespół urbanistyczny z rynkiem zachowany we fragmentach (za pierwsze dwa) (3)
Układ urbanistyczny Starego Miasta w Rzeszowie (3)
Układ urbanistyczny z rynkiem w Błażowej, Błażowa (3)
Układ urbanistyczny z rynkiem w Tyczynie, Tyczyn (0)
Układ urbanistyczny z rynkiem w Dynowie, Dynów (0)
Układ urbanistyczny z rynkiem w Sokołowie Małopolskim, Sokołów Małopolski (0)

Budynek o znacznych walorach architektonicznych ZD (pierwsze dwa) (4)

Ratusz w Rzeszowie (XVII-XIX w.)(4)

Zachowane w znacznej części zespoły zabytkowe związane z dziejami innych niż polska grup etnicznych (za pierwsze dwa zespoły) (7)

Dawne Nowe Miasto (nie należy mylić z obecną dzielnicą Rzeszowa) z Placem Wolności – dzielnicą Żydowska z Synagogami: Staromiejską oraz Nowomiejską (7)

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu krajowym ZD (za pierwsze dwa*) (7)

Najdłuższy w Europie tunel kolei wąskotorowe o długości 602 m, Szklary (7)

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu regionalnym ZD (do trzech**) (3)

Przeworska Kolej Dojazdowa, obsługująca trasę Przeworsk - Dynów, przebiegająca przez powiat rzeszowski, stacja końcowa, wraz z infrastrukturą towarzyszącą, Dynów (3)

Zapora wodna wraz z Mostem Karpackim na Wisłoku, Rzeszów (3)

Most chłopski zbudowany z kamienia rzeczno bez zaprawy w XIX w, Sołonka (3)

Browar i gorzelnia - nieczynne, Zaczernie (0)

Zespół budynków stacji pomp kolejowych, Rzeszów (0)

Historycznie funkcjonująca stale linia kolejowa lub żegluga (tylko za przystanek początkowy lub końcowy danej linii) (6)

Kolej Galicyjska Karola Ludwika na trasie Rzeszów - Jasło z 1889 r. (6)

I.A. d) Obiekty militarne:

Pojedyncze obiekty forteczne częściowo dostępne, ruiny fortec (pierwsze dwie *****) (1)

Ruiny wałów obronnych wokół nieistniejącego już zamku w Dynowie, Dynów (1)

Pojedyncze dostępne fragmenty umocnień (pierwsze dwa**) (1)

Dwa schrony bojowe, fragment tzw. Linii Mołotowa, która powstała w latach 1940 - 1941 na ówczesnej granicy Związku Radzieckiego i Trzeciej Rzeszy, Bartkówka (1)

Dodatkowe punkty za obiekty dziedzictwa kulturowego UNESCO:

Brak

Dodatkowe punkty za wszystkie miejsca lub obiekty wpisanych powyżej klas:

Za stałych przewodników miejskich oprowadzających po obiektach lub przewodników obiektowych w j. polskim (za pierwsze pięć) (2)

Oprowadzanie po wszystkich zabytkach w okolicy Rynku (2)

Własny materiał informacyjny w obiekcie, jak publikacje monograficzne, albumy (za pierwsze trzy obiekty) (1)

Zamek Lubomirskich, Rzeszów (1)

Katedra Najświętszego Serca Pana Jezusa, Rzeszów (1)

Klasztor OO. Bernardynów, Rzeszów (1)

Za bardzo dobry stan konserwacji i estetyki najważniejszych trzech obiektów (element uznaniowy) można doliczyć w sumie od 1 do 2 punktów dla całego regionu)

Bardzo dobry stan konserwacji i estetyki wszystkich powyższych obiektów (2)

I.B. Miejsca historyczne lub znaczące:**I.B. a) Budowle historyczne i monumenty:**

Monumenty (pomniki) o znaczeniu krajowym (do trzech*) (6)

Pomnik Czynu Rewolucyjnego, Rzeszów (6)

Monumenty (pomniki) o znaczeniu regionalnym (do trzech) (2)

Pomnik Adama Mickiewicza z 1892 roku, Rzeszów (2)

Pomnik wdzięczności Armii Radzieckiej, Rzeszów (2)

Pomnik - Głaz Pamięci Żydom, Rzeszów (2)

Pomnik poległych podczas II Wojny Światowej, Kamień (0)

Pomnik Króla Władysława Jagiełły, Błażowa (0)

Kopiec Niepodległości, Trzeboś (0)

Pomnik Chwały Żołnierzy AK, Rzeszów (0)

Pomnik płk. Leopolda Lisa-Kuli, Rzeszów (0)

Pomnik Ofiar Terroru, Rzeszów (0)

Pomnik generała Władysława Sikorskiego, Rzeszów (0)

Skwer "Cichociemnych", Rzeszów (0)

Miejsca historyczne o znaczeniu krajowym (do trzech) (4)

Budynek Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego "Sokół", 28 lipca 1895 r., na zjeździe chłopskim założono w nim Stronnictwo Ludowe (obecnie mieści się tam Teatr im. Wandy Siemaszkowej), Rzeszów (4)

Luftmaszyna – kamienica na rogu ulicy Słowackiego i Kościuszki, miejsce gdzie spotykali się Ignacy Łukasiewicz, Edward Dembowski i Franciszek Wiesiołowski w latach 1845-1846, przygotowując się do Wiosny Ludów (4)

Miejsca historyczne o znaczeniu regionalnym (do trzech**) (2)

Mały Katyń Ziemi Sokołowskiej - były obóz jeńców wojennych oraz miejsce straceń, Trzebuska (2)

Rzeszów – miejsce stacjonowania 10-tej Brygady Pancerno-Motorowej dowodzonej przez generała Stanisława Maczka (2)

Miejsce związane z biografią osób o międzynarodowym znaczeniu (pierwsze trzy) (3)

Rzeszów – miejsce dłuższego pobytu Ignacego Łukasiewicza (3)

Hyżne – miejsce w którym spędził dzieciństwo przyszły generał Władysław Sikorski (3)

Miejsca związane z biografią osób o krajowym znaczeniu (do trzech) ZD (2)

Rzeszów – miejsce pobytu i śmierci Jerzego Ignacego Lubomirskiego, który pełnił funkcję chorążego wielkiego koronnego (2)

Tyczyn – miejsce urodzenia i dłuższego pobytu Jerzego z Tyczyna, który był sekretarzem królów Zygmunta Augusta i Stefana Batorego (2)

Rzeszów – miejsce urodzenia i dłuższego pobytu malarza i scenografa, Józefa Szajny (2)

Miejsca związane z biografią osób o regionalnym znaczeniu (pierwsze dwa) (1)

Boguchwała – miejsce urodzenia i dłuższego pobytu Jana Tkaczowa - oficera Legionów Polskich (1)

Siedliska – miejsce urodzenia i dłuższego pobytu błogosławionego Józefa Kowalskiego (1)

Miejsca związane z biografią osób innej narodowości, ważnych w saskiej historii dla tych narodowości (za pierwsze dwa) (2)

Błażowa – miejsce dłuższego pobytu Rabina Cwi Elimelecha Szapiro (2)

I.B. b) Cmentarze historyczne:

Nekropolia zbiorowa znanych osobistości w skali regionu (do trzech) (2)

Rzeszowski cmentarz „Wilkowyja” – miejsce pochówku m.in. mjr Wacława Kopisto, ks.

Walentego Bala, prof. Zbigniewa Sobolewskiego (2)

Stary cmentarz w Rzeszowie (2)

Pojedyncze miejsca pochówku osobistości znanej w skali kraju (do trzech) (2)

Kościół OO. Bernardynów w Rzeszowie, pomniki grobowe członków rodu Ligęzów,

mauzoleum rodowe (2)

Inny cmentarz zabytkowy z ciekawymi obiektami sztuki sepulkralnej*** (do dwóch) ZD (1)

Cmentarz w Przybówce z licznymi obeliskami i krzyżkami (1)

Cmentarz w Świlczy z kaplicą grobową rodziny Krupnickich i Kirchnerów(1)

I.B. c) Budowle współczesne:

Brak

I.C) Pojedyncze dzieła sztuki:

Pojedyncze obiekty sztuki o znaczeniu regionalnym* (do trzech) (2)

Nastawa ołtarza głównego w kościele OO. Bernardynów, Rzeszów (3)

Ołtarz główny wraz z obrazem Wniebowzięcia N.M. Panny w kościele p.w. św. Katarzyny,

Tyczyn (3)

Ołtarz Główny z białego marmuru w starym kościele w Boguchwale, Boguchwała (3)

I.D. Muzea i wystawy (w tym skanseny, galerie, muzea techniki):

Muzea o znaczeniu krajowym (do trzech) (8)

Muzeum Okręgowe w Rzeszowie - znajdujące się w Państwowym Rejestrze Muzeów, Rzeszów (8)

Muzea o znaczeniu regionalnym (do trzech) (5)

Muzeum Diecezjalne, Rzeszów (5)

Muzea o znaczeniu lokalnym (do trzech) (2)

Muzeum Dobranocek, Rzeszów (2)

Muzeum Społeczne Ziemi Błażowskiej, Błażowa (2)

Muzeum Harmonijek Ustnych przy Centrum Kultury w Kamieniu, Kamień (2)

Społeczne Muzeum Towarzystwa Miłośników Ziemi Sokołowskiej, Sokołów Małopolski (0)

Muzeum Regionalne Towarzystwa Przyjaciół Zaczernia, Zaczernie (0)

Muzeum Regionalne, Tyczyn (0)

Muzeum Techniki i Militariów, Rzeszów (0)

Skansen Kolejowy, Dynów (0)

Zorganizowane w ostatnim roku wystawy czasowe o zasięgu regionalnym* (w sumie za pierwsze trzy) (2)

Wystawa „Symfonia pełna barw” w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie, Wystawa „Życie zakłętę w miniaturze. Historyczne domki dla lalek z kolekcji Anety Popiel – Machnickiej w Muzeum

Okręgowym w Rzeszowie, Wystawa „Nieznane dzieła z prywatnej kolekcji” w Muzeum

Okręgowym w Rzeszowie (2)

Organizacja Nocy Muzeów w regionie na dużą skalę (ponad 10 placówek) (4)

Rzeszowska Noc Muzeów (udział ok. 15 placówek) (4)

Lokalne izby pamięci, ogólnodostępne prywatne kolekcje pamiątek (do trzech***) (1)
Izba Pamięci Pszczelarstwa w Wojewódzkim Ośrodku Doradztwa Rolniczego, Boguchwała (1)
Izba Tradycji w zabytkowym budynku Szkoły Powszechnej i Ochronki, Nosówka (1)
Izba Pamięci Narodowej gen. Władysława Sikorskiego, Hyżne (1)

Przy wszystkich uwzględnionych powyżej muzeach i ekspozycjach dodatkowe punkty za:

Ekspozycje i prezentacje multimedialne (do dwóch) (2)

Muzeum Okręgowe w Rzeszowie (2)

Muzeum Dobranocek w Rzeszowie (2)

Ekspozycje i prezentacje albo samodzielne placówki muzealne związane tematycznie z innymi grupami narodowymi lub etnicznymi, dziejami innych państw lub narodów (za pierwsze dwie z objaśnieniami w innym języku) (3)

Wystawa „Węgierscy Huzarzy z Nyiregyhazy na ziemiach polskich podczas I Wojny Światowej” w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie (3)

Wystawa „Judaika. W kręgu wiary i tradycji żydowskiej” w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie (3)

Przewodniki elektroniczne (1)

Muzeum Okręgowe w Rzeszowie (1)

Przewodniki obiektowi na wcześniejsze zamówienie ** (1)

Muzeum Okręgowe w Rzeszowie, Muzeum Diecezjalne w Rzeszowie, Muzeum Społeczne Ziemi Błażowskiej, Muzeum Harmonijek Ustnych przy Centrum Kultury w Kamieniu, Społeczne Muzeum Towarzystwa Miłośników Ziemi Sokołowskiej w Sokołowie Młp., Muzeum Regionalne Towarzystwa Przyjaciół Zaczernia, Muzeum Regionalne w Tyczynie, Muzeum Techniki i Militariów w Rzeszowie, Skansen Kolejowy w Dynowie (1)

Mikroeventy oferowane podczas każdego zwiedzania grupowego muzeum (pierwsze dwa) (2)

Muzeum Okręgowe w Rzeszowie - warsztaty dostosowane do wieku uczestników np. „Nie święci garnki lepią... Garncarstwo w pradziejach”, „Media aetas - wieki średnie” (2)

Własny materiał informacyjny, wydany nie dawniej niż przed 5 laty (1)

Muzeum Okręgowe w Rzeszowie (1)

Sklep muzealny otwarty w godzinach muzeum (1)

Muzeum Okręgowe w Rzeszowie (1)

Przy muzeach regionalnych i lokalnych punkty dodatkowe za:

Stałe godziny otwarcia (1)

Każda z powyższych placówek muzealnych (1)

I.E. Eventy kulturowe:

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu regionalnym (do dwóch) (4)

Źródła Pamięci. Szajna - Grotowski – Kantor, Rzeszów (4)

Wieczory Muzyki Organowej i Kameralnej w Katedrze Rzeszowskiej i Kościołach Rzeszowa, Rzeszów (4)

Dynowski Konkurs Kolęd i Pastorałek, Dynów (0)

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu międzynarodowym (7)

Światowy Festiwal Polonijnych Zespołów Folklorystycznych, Rzeszów (7)

Międzynarodowy Festiwal Piosenki „Rzeszów Carpathia Festival”, Rzeszów (7)

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu krajowym (do trzech) (6)
Ogólnopolski Turniej Tańca Towarzyskiego o Puchar Starosty Rzeszowskiego, Rzeszów (6)
Europejski stadion kultury, Rzeszów (6)
Multimedia Happy End Festiwal, Rzeszów (0)
Koncert "Jednego Serca, jednego Ducha", Rzeszów (0)
Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu regionalnym (do trzech) (4)
Ogólnopolski Festiwal Zespołów Muzycznych Rockowa Noc, Rzeszów (4)
Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ożywionej Formy Maskarada, Rzeszów (4)
Festiwal Przestrzeni Miejskiej, Rzeszów (4)
Festiwalu Piosenki Aktorskiej, Filmowej i Musicalowej "Piosenka w Meloniku", Rzeszów (0)
Festiwalu Piosenek Katarzyny Sobczyk „O Złotą Różę Małego Księcia”, Tyczyn (0)
Dni Rzeszowa (0)
Dożynki diecezjalne w Rzeszowie (0)
Dni Tyczyna (0)
Orszak Trzech Króli, Rzeszów (0)
Starych potraw smak i urok, Błażowa (0)
Parada Orkiestr Dętych, Tyczyn (0)
Impreza folklorystyczna pn. „GwarKam”, Kamień (0)
Regularne działanie na terenie regionu grup inscenizacji historycznej (za pierwsze dwie) (5)
Drużyna Grodu Horodna z Rzeszowa (5)
Othala - Grupa Rekonstrukcji Historycznej z Rzeszowa (5)
Dodatkowy punkt przyznaje się za każdy dzień trwania danego eventu kultury masowej ponad 4 dni, (jednak nie więcej niż 3 punkty w sumie)
Międzynarodowy Festiwal Piosenki „Rzeszów Carpathia Festival”, 5 dni (1)
Wieczory Muzyki Organowej i Kameralnej w Katedrze Rzeszowskiej i Kościołach Rzeszowa, ponad miesiąc, (2)
Źródła Pamięci. Szajna - Grotowski – Kantor, 5 dni (0)
Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ożywionej Formy Maskarada, 5 dni (0)

I. G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza:

Rezerwat przyrody na terenie regionu (Poza Parkami Narodowymi i Krajobrazowymi) do trzech) (1)
Rezerwat „Zabłocie” (1)
Rezerwat „Wilcze” (1)
Rezerwat „Bór” (1)
Rezerwat „Mójka” (0)
Ogród przy rezydencji, park kultywowany (za pierwsze dwa obiekty) (2)
Zabytkowy park przy dworze w Błażowej, Błażowa (2)
Park przy zespole dworskim w Dąbrowej, Dąbrowa (2)
Park przy pałacu Lubomirskich w Boguchwale, Boguchwała (0)
Zabytkowy park przy zespole podworskim w Trzcianie, Trzciana (0)
Park składający się z starodrzewia dębowego przy dworze w Przewrotnem, Przewrotne (0)
Park miejski duży kultywowany (pow. pow. 4 ha) z obiektami sztuki (za pierwsze dwa) (2)
Park Miejski nazywany również Ogrodem Miejski im. Solidarności, Rzeszów (2)
Park Jedności Polonii z Macierzą, Rzeszów (2)

I.H. Szlaki kulturowe:

Przebiegające przez region lub jego miejscowości materialne lub realne szlaki o znaczeniu międzynarodowym (8)

Droga Św. Jakuba Via Regia przebiegająca przez Rzeszów (8)

Materialne lub realne szlaki turystyczne w regionie (własne) (za pierwsze trzy) (3)

Szlak turystyczno - historyczny im. płk. Leopolda Lisa - Kuli (3)

Szlak Wzgórze Marii Magdaleny - Nowa Sarzyna (3)

Szlak im. gen. Władysława Sikorskiego (3)

Materialne lub realne szlaki lub trasy w miejscowościach regionu (pierwsze trzy) (3)

Szlak Rodowy Gniazd Lubomirskich, obiekt: Zamek w Rzeszowie (3)

Szlak Podkarpackiego Jadła i Wina: Rzeszów, Bachórz (3)

Wirtualne trasy tematyczne w miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (1)

Szlak "Zabytki Architektoniczne Rzeszowa" (1)

Szlak rzeszowskich Miejsc Pamięci Narodowej (1)

Szlak „Opowieść rzeszowskiego kupca”(1)

Podziemne trasy turystyczne stale dostępne na terenie regionu (7)

Podziemna Trasa Turystyczna "Rzeszowskie Piwnice", Rzeszów(7)

Razem kategoria I: 320

Kategoria II: Elementy obsługi turystycznej:**II.A. Informacja turystyczna:**

Informacja turystyczna na miejscu, regularnie czynna (2)

Centrum Informacji Turystycznej, ul. Rynek 26, Rzeszów (2)

Podkarpacka Regionalna Organizacja Turystyczna, ul. Grunwaldzka 2, Rzeszów (0)

Informacja w językach obcych, (za każdy język do trzech) (1)

Informacja turystyczna m. in. w języku angielskim, słowackim, ukraińskim (3)

Przewodnicy miejscy lub terenowi na zamówienie (3)

Koło Przewodników Terenowych i Beskidzkich PTTK w Rzeszowie (3)

Przewodnicy miejscy lub terenowi, (za każdy język do czterech) (1)

Obsługa turystów po angielsku, słowacku, ukraińsku (3)

Aktualny własny materiał informacyjny wysokiej, jakości na temat regionu lub jego miejscowości (ogólnie) (2)

Materiały informacyjne wydawane przez Urząd Miasta Rzeszowa (2)

Wersje obcojęzyczne materiału informacyjnego wysokiej, jakości (każdy język do trzech) (1)

Materiały informacyjne m. in. w języku: angielskim, rosyjskim, słowackim (3)

II.B. Infrastruktura turystyczna:

Hotele 5,4,3,2 i 1 gwiazdkowe, hostele, schroniska, kwatery zorganizowane (za pierwsze dwa obiekty z każdej kategorii) (2)

*Hotel Bristol Tradition and Luxury *****, ul. Rynek 20, Rzeszów (2)*

*Hotel Rzeszów ****, Al. J. Piłsudskiego 44, Rzeszów (2)*

*Hilton Garden Inn Rzeszów****, ul. Kopisto 1, Rzeszów (2)*

*Hotel Prezydencki***, ul. Podwisłocze 48, Rzeszów (2)*
*Hotel Forum***, ul. płk. Leopolda Lisa-Kuli 19, Rzeszów (2)*
*Hotel Polonia**, ul. Grottgera 16, Rzeszów, (2)*
*Hotel Iskra**, ul. Dąbrowskiego 75, Rzeszów (2)*
Hostel Promenada, ul. 3 Maja 24, Rzeszów (2)
Hostel Omega, ul. Asnyka 10, Rzeszów (2)
Schronisko Młodzieżowe PTSM „Alko”, ul. Rynek 25, Rzeszów (2)
Szkolne schronisko młodzieżowe w Zespole Szkół w Kamieniu (2)
Pensjonat Hacjenda, Krasne 109, (2)
Gospodarstwo agroturystyczne „U Beatki”, Malawa 899(2)
Gospodarstwo agroturystyczne „Cztery pory roku”, Chmielnik 363A, (2)
Restauracje z autentyczną kuchnią regionalną, (za pierwszy obiekt) (3)
Restauracja „Wesele” w Hotelu Bristol Tradition&Luxury, Rzeszów (3)
Restauracja „Bohema”, ul. Okrzei 7, Rzeszów (0)
Karczma u Jana, Zaczernie 1B (0)
Restauracje z autentyczną krajową kuchnią tradycyjną (za pierwszy inny obiekt) (2)
Restauracja Konfitura, ul. Słowackiego 8, Rzeszów (2)
Restauracja Dessa, ul. Jana Matejki 2, Rzeszów (0)
Restauracja Smak i Styl, ul. Grottgera 28, Rzeszów(0)
Inne restauracje (za pierwszy obiekt) (1)
Restauracja Benvenuti, ul. Rynek 16, Rzeszów (1)
Restauracja Tartuffo, ul. Słowackiego 16, Rzeszów (0)
Restauracja Loft, aleja Tadeusza Rejtana 20, Rzeszów (0)
Dodatkowe punkty za historyczne wnętrza restauracji (za pierwsze dwa obiekty) (1)
Restauracja „Bohema”, ul. Okrzei 7, Rzeszów (1)
Dodatkowe punkty za ofertę kulturową w restauracji (za pierwsze dwa obiekty) (1)
Restauracja Konfitura, ul. Słowackiego 8, Rzeszów (1)
Dodatkowe punkty za restauracje otwarte po godzinie 22 (za pierwszą) (1)
Restauracja Konfitura, ul. Słowackiego 8, Rzeszów (1)
Bistra i bary (za pierwszy obiekt) (1)
Bistro & Cafe Spring, plac Dworcowy 1, Rzeszów (1)
Możliwość wynajęcia na miejscu autokaru, minibusa, samochodu (za pierwsze dwie oferty) (2)
Wypożyczalnia samochodów Rzeszów – „CarNet Polska”, ul. Armii Krajowej 4, Rzeszów (2)
Firma „Obii-bus”, Malawa 766 (2)
Firma „SKORPION”, ul. Monte Cassino 8/68, Rzeszów (0)

II.C. Infrastruktura komunikacyjna:

Lotnisko międzynarodowe w odległości mniej niż 50 km od centrum regionu (1 godzina na dotarcie) (4)
Port Lotniczy Jasionka (4)
Duży dworzec kolejowy na miejscu (za pierwszy) (3)
Dworzec PKP w Rzeszowie (3)
Dworzec autobusowy na miejscu (za pierwszy) (2)
Dworzec autobusowy w Rzeszowie (2)

Czynna przystań pasażerska morska lub rzeczna (za pierwszą) (1)
Przystań Lisia Góra na rzece Wisłok, Rzeszów (1)
Autostrada lub droga szybkiego ruchu w odległości mniej niż 20 km (za pierwsze dwie) (4)
Autostrada A-4 Jędrzychowice - Wrocław - Katowice - Kraków - Rzeszów - Korczowa (4)
Droga ekspresowa lub droga krajowa w odległości mniej niż 10 km (pierwsze dwie) (2)
Droga krajowa nr 9 Radom – Rzeszów (2)
Droga krajowa nr 19 Kuźnica – Barwinek (2)
Obecność komunikacji miejskiej, gminnej, regionalnej (2)
MPK w Rzeszowie (2)
Kursy nocne komunikacji miejskiej, gminnej, regionalnej (1)
Autobusy nocne MPK w Rzeszowie (1)
Całodobowa oferta taxi na miejscu (1)
Radio Taxi Rzeszów (1)
Oferta powozów, bryczek i inna retro na zamówienie (za pierwszą ofertę) (1)
Istnieje taka możliwość u bardzo wielu osób prywatnych (1)

II. D. Promocja turystyczna

Wydawanie regularnych publikacji o charakterze promocyjnym (za pierwsze 2 w ostatnim roku) (1)
Publikacje o charakterze promocyjnym Rzeszowa, regionu oraz poszczególnych obiektów (2)

Razem Kategoria II: 81

Kategoria III: Pozostała oferta czasu wolnego:

III.A. Instytucje Kultury

Teatr stały (za pierwszy obiekt) (3)
Teatr im. Wandy Siemaszkowej, Rzeszów (3)
Teatr Przedmieście, Rzeszów (0)
Filharmonia na miejscu (3)
Filharmonia Podkarpacka im. Artura Malawskiego, Rzeszów (3)
Kino stałe (za pierwszy obiekt) (2)
Centrum Filmowe Helios, Aleja Powstańców Warszawy, Rzeszów (2)
CinemaX 9D, Rzeszów (0)

III.B. Atrakcje krajobrazowe:

Jeziora (zdatne do kąpieli, dostępne) ze szlakami pieszymi/rowerowymi (pierwszy akwen) (2)
Zalew w Dylągówce (2)
Pomniki przyrody (za pierwsze dwa) (1)
Skala magmowa „Błędny kamień”, Kąkolówka (1)
Pomnik przyrody „Czarny Staw”, Głogów Małopolski (1)
Wieże widokowe stale dostępne (za pierwsze dwie) (1)
Punkt widokowy na wieży kościoła pw. Św. Krzyża, Rzeszów (1)

Możliwość zamówienia lotu turystycznego nad regionem lub miejscowością (za pierwszą) (3)
Loty widokowe nad regionem, obsługiwane przez „Royal Star Aero” (3)

III.C. Oferta sportowa, edukacyjna i rekreacyjna:

Baseny kryte ogólnodostępne – (za pierwszy obiekt) (2)

Basen Kryty Rzeszowski Ośrodek Sportu i Rekreacji, ul. ks. Jałowego 23a, Rzeszów (2)

Plaże morskie ogólnodostępne, plaże jeziorne, rzeczne – (za pierwszy obiekt) (2)

Plaża przy zalewie „Niedźwiadek” w Wólce Niedźwiedzkiej (2)

Stała oferta kursów językowych ogólnodostępnych (za pierwszą ofertę) (2)

Szkoła językowa Next Door, Rzeszów (2)

Stałe centra sportowe z ofertą ogólnodostępną (za pierwszy obiekt) (2)

Rzeszowski Ośrodek Sportu i Rekreacji, ul. ks. Jałowego 23a, Rzeszów (2)

Stadiony sportowe (za pierwszy obiekt) (1)

Stadion Stali Rzeszów, ul. Hetmańska 69, Rzeszów (1)

Szkoły i szkolenia sportowe ogólnodostępne (jeździeckie, lotnicze, inne) (pierwsze dwa) (1)

Aeroklub Rzeszowski, Trzebowisko (1)

Stadnina Koni Huculskich „Amazonka” w Straszycu (1)

Lodowiska ogólnodostępne stałe (za pierwszy obiekt) (2)

Lodowisko, Rzeszowski Ośrodek Sportu i Rekreacji, ul. ks. Jałowego 23a, Rzeszów (2)

Razem Kategoria III: 29

Kategoria IV: Inne czynniki wspierające turystykę kulturową:

IV. A. Instytucje w regionie:

Obecność uniwersytetu w regionie (za pierwszy) (4)

Uniwersytet Rzeszowski (4)

Obecność innej uczelni wyższej w regionie (za pierwsze dwie) (2)

Politechnika Rzeszowska (2)

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie (2)

Obecność siedziby władz wojewódzkich (2)

Urząd Wojewódzki, Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie (2)

IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej w regionie:

Sanatoria i ogólnodostępne ośrodki rehabilitacji (punkty za pierwsze dwa obiekty) (2)

Regionalny Ośrodek Rehabilitacyjno - Edukacyjny dla Dzieci i Młodzieży im. bł. Jana Pawła II, Rzeszów (2)

Amazonka - Podkarpackie Centrum Rehabilitacji, Rzeszów (2)

IV.C. Oferta turystyki biznesowej w regionie:

Regularne organizowanie imprez targowych o przynajmniej krajowym zasięgu (2)

W ciągu roku na terenie Rzeszowa organizowane są liczne imprezy o charakterze targowym m.in. Work Expo – Europejskie Targi Pracy, Forum Współpracy, Targi Motoryzacyjne, (2)

Obecność krajowych central wielkich firm w regionie (za pierwsze trzy) (2)

Asseco Poland, Rzeszów (2)

Zelmer, Rzeszów (2)

Sanofi-Aventis, Rzeszów (2)

Całoroczne centra konferencyjne (za pierwszy obiekt) (3)

Centrum Konferencyjne Hetman, Rzeszów (3)

M.A. Biznes S.C - Sale Konferencyjne, Rzeszów (0)

IV.D. Oferta shoppingu w regionie:

Galeria zakupów o znaczeniu regionalnym (za pierwszy obiekt) (4) za jeden następny (2)

Galeria Rzeszów w Rzeszowie (4)

Galeria Millenium Hall w Rzeszowie (2)

IV.E. Zagraniczne Partnerstwa Miast i Regionów:

Istnienie zagranicznych związków partnerskich regionu lub jego miejscowości (pierwsze cztery) (1)

Miasta partnerskie Rzeszowa:

Klagenfurt – Austria (1)

Lwów – Ukraina (1)

Lamia - Grecja (1)

Fangchenggang – Chiny (1)

Kategoria IV: 35

Razem

Suma punktów:

Za kategorię I: 320

Za kategorię II: 81

Za kategorię III: 29

Za kategorię IV: 35

Tabela 1. Zestawienie punktacji dla powiatu jasielskiego

Kategoria	Podkategoria	Uzyskane punkty	Maksymalna ilość punktów
I. Potencjalne cele turystyki kulturowej	I.A. Zabytki, w tym:	116	473
	I.A. a. Zabytki sakralne	43	122
	I.A. b. Zamki i pałace	25	108
	I.A. c. Inne zab. architekt. i techniki	39	140
	I.A. d. Obiekty militarne	2	18
	I.A. e. Dodatkowe punkty	7	85
	I.B. Miejsca historyczne/znaczące	48	468
	I.B. a. Budowle hist. i monumenty	40	102
	I.B. b. Cmentarze historyczne	8	56
	I.B. c. Budowle współczesne	0	10
	I.C. Dzieła sztuki (pojedyncze)	9	72
	I.D. Muzea i wystawy	28+16	115+90
	I.E. Eventy kulturowe	59	150
	I.F. Zakłady przem. z ofertą turystyczną	0	16
	I.G. Kul. znacząca oferta przyrodnicza	11	53
	I.H. Szlaki kulturowe	33	106
	RAZEM za kategorię I	320	1243
II. Elementy obsługi turystycznej	II.A. Informacja turystyczna	16	17
	II.B. Infrastruktura turystyczna	40	51
	II.C. Infr. komunikacyjna	23	32
	II.D. Promocja turystyczna	2	20
	RAZEM za kategorię II	81	120
III. Pozostała oferta czasu wolnego	III.A. Instytucje kultury	8	12
	III.B. Atrakcje krajobrazowe	8	14
	III.C. Oferta sport., eduk., rekr.,	13	13
	RAZEM za kategorię III	29	39
IV. Inne czynniki wspierające turystykę kulturową	IV.A. Instytucje w regionie	10	15
	IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej	4	16
	IV.C. Oferta turystyki biznesowej	11	11
	IV.D. Oferta shoppingu	6	11
	IV.E. Zagraniczne partnerstwa	4	4
	RAZEM za kategorię IV	35	57
SUMA	WSZYSTKIE KATEGORIE	465	1459

3. Wnioski z przeprowadzonej analizy: ocena potencjału turystyczno - kulturowego powiatu rzeszowskiego

Z przeprowadzonej analizy dotyczącej waloryzacji Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego wynika, iż region posiada duży potencjał turystyczno – kulturowy. W pierwszej kategorii waloryzacji otrzymał on 320 punkty (Tab.1). Stosunkowo wysoką ocenę uzyskały miejsca historycznie znaczące, co związane jest z bogatą przeszłością regionu. Dużą liczbę punktów przyznano w podkategorii „zabytki” która reprezentowana jest przez liczne sanktuaria, dwory, pałace i inne obiekty o charakterze historycznym. Na taką sytuację składa się wiele czynników, które szerzej zostaną omówione w dalszej części, ale na wstępie należy zaznaczyć, że najważniejsza na tym terenie jest turystyka dziedzictwa kulturowego, religijna i pielgrzymkowa oraz muzealna. Częstymi celami turystów kulturowych są również dwory i pałace w regionie znajdujące się w samym Rzeszowie oraz w okolicznych wioskach i miasteczkach, które w większości są spadkiem po rodzie Lubomirskich. Ze względu na stary rodowód małych miasteczek regionu, ciekawe z punktu widzenia turysty, mogą być założenia urbanistyczne Tyczyna, Sokołowa Małopolskiego, Błażowej oraz Głogowa Małopolskiego.

Jak wyżej wspomniano, istnieje bardzo silny wpływ obiektów sakralnych na turystykę kulturową w regionie. Spowodowane jest to faktem, iż w diecezji rzeszowskiej funkcjonuje duża liczba formalnie uznanych sanktuariów z ożywionym życiem religijnym, które corocznie przyciągają rzesze pielgrzymów. Do najważniejszych należą: Sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia w Chmielniku, Sanktuarium Matki Bożej Różańcowej w Sokołowie Małopolskim, Sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej i św. o. Pio w Terliczce oraz Sanktuarium Matki Bożej Borkowskiej w Borku Starym.

Ciekawe z punktu widzenia turystów są również miejsca historyczne w regionie. W tym kontekście należy wymienić Zamek Lubomirskich oraz zespół zabytkowych kamienic w rynku Rzeszowa, gdzie miały miejsce ważne wydarzenia historyczne. Istotnym elementem są również okoliczne lasy, w których dokonywano egzekucji lokalnej ludności, pozostałością po czym są zbiorowe mogiły. Należy tu również wspomnieć o samym Rzeszowie, gdzie podczas II Wojny Światowej znajdowało się getto, z którego bardzo wiele ludzi wywieziono do ZSRR, a pozostałych stracono.

Dla rozwoju turystyki kulturowej w powiecie rzeszowskim ważne wydaje się bardzo dobre połączenie komunikacyjne regionu. W Rzeszowie znajdują się dworce zarówno PKP i PKS z dużą liczbą krajowych połączeń. Przez powiat przebiega autostrada A4 oraz liczne drogi o znaczeniu krajowym. W niewielkiej odległości od Rzeszowa, bo ok. tylko 10 km na północ, znajduje się międzynarodowy port lotniczy Rzeszów-Jasionka, który obsługuje w głównej mierze połączenia na terenie Europy. Na lotnisko można dotrzeć z centrum miasta, dzięki bardzo dobrze rozwiniętej komunikacji miejskiej. Sam Rzeszów jest dobrze skomunikowany z okolicą, gdyż posiada liczne połączenia autobusowe zarówno w strefie miejskiej jak i podmiejskiej. Pozostałe miasta regionu nie posiadają swojej komunikacji miejskiej a do Rzeszowa można dotrzeć dzięki prywatnym przewoźnikom świadczącym głównie przewozy busami. Istnieje możliwość zamówienia przejazdu bryczkami na indywidualne życzenie.

Infrastruktura gastronomiczna i hotelowa jest znakomicie rozbudowana w Rzeszowie. Znajdują się tu hotele posiadające wszystkie rodzaje standardu w odniesieniu do gwiazdek. Istnieje również możliwość skorzystania z usług noclegowych świadczonych przez hostele i schroniska. W mniejszych miasteczkach powiatu, również znajduje się baza noclegowa, lecz nie ma ona tak bogatej oferty jak w samym Rzeszowie. Dominuje tu głównie oferta agroturystyczna. Oferta gastronomiczna jest bardzo obszerna zarówno w Rzeszowie jak i w pozostałej części regionu. W stolicy regionu istnieje możliwość skorzystania z oferty wielu restauracji, które serwują specjały kuchni regionalnej, natomiast w mniejszych

miasteczkach i wioskach ofertę związaną z regionalną kuchnią, posiadają w głównej mierze gospodarstwa agroturystyczne.

W regionie do rozwoju turystyki z pewnością przyczynia się obecność licznych obiektów sportowych i rekreacyjnych, które są niejako dopełnieniem całej oferty rekreacyjnej. Można przez cały rok korzystać z wielu krytych basenów, hal widowiskowych a w sezonie letnim z licznych kąpielisk, utworzonych na rzekach regionu.

Atrakcje przyrodnicze są również dość znaczącym akcentem w powiecie, w głównej mierze reprezentowane przez rezerваты oraz pomniki przyrody. Ważne są również dla potencjalnych turystów zabytkowe zespoły parkowe znajdujące się przy dworach i pałacach m.in.: zabytkowy park przy dworze w Błażowej oraz park przy zespole dworskim w Dąbrowej. Atrakcyjne są także parki miejskie znajdujące się w samym Rzeszowie, które posiadają liczne fontanny i pomniki.

Dopełnieniem tego są liczne szlaki turystyczne przebiegające przez powiat, które sprzyjają rozwojowi turystyki aktywnej. Ważna jest również na tym terenie obecność szlaków kulturowych a w szczególności chodzi tu o Drogę Św. Jakuba - Via Regia. Niezwykle cenna jest „Podziemna Trasa Turystyczna Rzeszowa”, która jest jedną z najciekawszych ofert zwiedzania w mieście.

Powiat ten swoją atrakcyjność generuje dzięki obecności w regionie wielu eventów, regularnie odbywających się a są to głównie wydarzenia o charakterze religijnym, kulturowym oraz rozrywkowym. Do najważniejszych zaliczyć można z pewnością Międzynarodowy Festiwal Piosenki „Rzeszów Carpathia Festival”, Multimedia Happy End Festiwal, Koncert "Jednego Serca, jednego Ducha" oraz Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ożywionej Formy Maskarada. Ponad to Rzeszów uważany jest często, za stolicę festiwali polonijnych. Dodatkowym atutem jest bardzo bogata oferta kinowa i teatralna.

Rzeszów posiada również szeroką ofertę informacji turystycznej, która jest pomocna dla turystów. Działający system informacji turystycznej, opiera się na ulotkach związanych z miastem oraz w mniejszym stopniu z regionem. Dodatkowo istnieje możliwość zamówienia przewodnika zarówno miejskiego jak i obiektowego. Informacja turystyczna w pozostałej części powiatu, niestety nie jest zbyt bogata, co niewątpliwie jest dość dużym mankamentem, który należy poprawić w celu zwiększenia zainteresowania turystów całym regionem, a nie tylko jego centralną częścią, co zostanie bardziej szczegółowo omówione w dalszej części.

4. Postulaty dotyczące rozwoju turystyki kulturowej w Rzeszowie i powiecie Rzeszowskim

Poniższe postulaty, dotyczące rozwoju turystyki kulturowej na terenie Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego są wyłącznie propozycjami. Przy odpowiednim nakładzie pracy i wysiłku podczas ich wdrażania, można jednocześnie wpłynąć na zwiększenie liczby turystów na tym terenie, co korzystnie wpłynie na dalszy rozwój usług turystycznych w omawianym regionie oraz na sytuację finansowo – gospodarczą mieszkańców regionu.

Postuluje się, aby poszerzyć infrastrukturę turystyczną na obszarze miejscowości znajdujących się wokół Rzeszowa, tak, aby walory tam znajdujące się były znacznie łatwiej dostępne dla turystów. Powinna zostać zwiększona liczba i długość tras rowerowych, ponieważ w ten sposób można było by dotrzeć do ciekawych i zabytkowych obiektów w całym regionie, zważywszy na korzystne ukształtowanie terenu sprzyjające rozwojowi turystyki rowerowej, która coraz bardziej zyskuje na znaczeniu. Zasadnym wydaje się utworzenie tras rowerowych, które połączyłyby tereny rekreacyjne z centrum Rzeszowa. Dobrym przykładem może być utworzenie ścieżek rowerowych, które prowadziłyby nad „rzeszowską żwirownię”, która jest najpopularniejszym kąpieliskiem w mieście. Oprócz infrastruktury do uprawiania turystyki rowerowej, postuluje się o rozbudowanie infrastruktury rekreacyjnej, wybudowanie wiat grillowych, z których mieszkańcy regionu mogliby

korzystać w wolnej chwili. Ważnym wydaje się również by powiększyć tereny zielone wokół kąpieliska tak, aby oprócz nasłonecznionej plaży znalazły się też tam tereny zacienione w szczególności dla małych dzieci. Ciekawym rozwiązaniem w podniesieniu atrakcyjności tego miejsca, mogłoby być organizowanie tam różnego rodzaju wydarzeń kulturalnych np. kino letnie bądź strefy rekreacyjno – naukowe dla najmłodszych działające na zasadzie ogrodu doświadczeń.

Postuluje się również o usprawnienie komunikacji pomiędzy najbardziej oddalonymi miejscowościami powiatu z samym Rzeszowem, co zapewne zwiększy zainteresowanie obszarami peryferyjnymi regionu. Powinno zostać uruchomionych wiele nowych połączeń nie tylko obsługiwanych przez prywatne busy, ale także za pomocą komunikacji miejskiej i podmiejskiej, ponieważ zauważalna jest tu luka, którą koniecznie trzeba wypełnić.

Postuluje się, aby wyraźnie określona i szeroko opisana została oferta kulturowo – przyrodnicza. Należy przyciągać turystów na piękny punkt widokowy na Górze Magdalence, ale także do rezerwatów przyrody znajdujących się w tym mikroregionie takich jak Mójka, Lisia Góra, Wilcze czy Zabłocie. To wszystko mogłoby być zrealizowane za pomocą wirtualnego szlaku po terenie powiatu, na przykład pod nazwą „Przyrodnicze krajobrazy Rzeszowczyzny”. Postuluje się, aby w najbliższej okolicy tychże rezerwatów powstała baza rekreacyjna w postaci wiat grillowych, tablic dydaktyczno – informacyjnych, tak by te miejsca były przyjazne głównie dla rodzin z dziećmi, którzy mogliby odpocząć na łonie natury w pobliżu Rzeszowa.

Cenne powinno okazać się również, wytyczenie w regionie nowych szlaków tematycznych i wirtualnych, które mogą stać się magnesem przyciągającym turystów. Dzięki nim, można w sposób ciekawy połączyć najważniejsze zabytki jak i inne atrakcje turystyczne regionu. Szlaki takie można wyznaczyć i sfinansować dzięki wsparciu Unii Europejskiej, co dodatkowo powinno zachęcić władze regionu do takiego działania. Dużym potencjałem w kontekście rozwoju turystyki kulturowej dysponują miejsca, związane z lotnictwem na tym terenie. Skupienie ich na tym obszarze stwarza unikalną okazję do stworzenia turystycznej trasy „Śladami Podkarpackiej Doliny Lotniczej”. Szlak ten mógłby stać się okazją do lepszego wypromowania istniejącej oferty w powiecie Rzeszowskim, a także warto było by rozszerzyć ten szlak o inne powiaty tak, aby był on szlakiem znaczącym na skalę krajową, na którym będzie można zobaczyć mnóstwo innowacji. Powstanie takiego szlaku z pewnością przyczyniłoby się do wzmocnienia roli stolicy Podkarpacia, jako miasta, które nie bez przyczyny reklamuje się, jako - „Rzeszów miasto innowacji”. Dodatkowo szlak ten mógłby stać się inspiracją do uatrakcyjnienia go poprzez dodatkowe działania takie jak pikniki lotnicze, inscenizacje związane z lotnictwem oraz inne wydarzenia o charakterze cyklicznym.

Należy również położyć nacisk na większą promocję już istniejących atrakcji, poprzez aktywniejszy udział w targach turystycznych. Ponadto, aby bardziej wypromować istniejące już walory, zasadnym wydaje się organizowanie w ich sąsiedztwie – eventów i wydarzeń kulturalnych, które dodatkowo zachęcą mieszkańców jak i turystów do odwiedzenia ich. Dodatkowo, należy w większym stopniu promować odbywające się na Rzeszowszczyźnie eventy, które są bardzo atrakcyjne i w związku z bardziej aktywną reklamą, można było by pozyskać dużą grupę turystów, którzy przybywając na określony event, zostawaliby na dłużej w regionie, zwiedzając przy tym najważniejsze atrakcje. Organizowanie tego typu wydarzeń stało się w ostatnim czasie niezwykle popularną formą inwestycji a ponadto jest bardzo dobrą formą promocji dla jednostek samorządu terytorialnego. Trzeba jednak podkreślić, że nie ma widocznych korelacji pomiędzy skalą popularności wybranych eventów i wydarzeń kulturalnych a wielkością miejscowości, w której się one odbywają. W związku z tym postuluje się by w mniejszych jednostkach osadniczych znajdujących się na terenie powiatu rzeszowskiego, odbywały się takie wydarzenia, które dodatkowo wzbogaciłyby ofertę turystyczno – kulturową mikroregionu. Postuluje się również o stworzenie kilku atrakcyjnych eventów, które będą odbywać się poza sezonem, co powinno przyczynić się do przyciągnięcia

może niezbyt licznej grupy turystów kulturowych, ale za to takich, którzy są zainteresowani atrakcjami i korzystaniem z pozostałej oferty turystycznej mikroregionu. Dodatkową zachętą dla turystów biorących udział w eventach na Rzeszowszczyźnie powinny być liczne zniżki na nocleg w hotelach czy też zniżki w restauracjach, za okazaniem biletu potwierdzającego udział w danym wydarzeniu.

Występowanie licznych, cennych zabytków sakralnych na terenie mikroregionu o znacznej wartości architektonicznej a także bogatym wyposażeniu, to istotne przesłanki, które sprzyjają rozwojowi turystyki religijnej i pielgrzymkowej. Ponadto Rzeszów, jako siedziba diecezji rzeszowskiej, odgrywa bardzo ważną rolę, którą trzeba w sposób umiejętny wykorzystać w promocji mikroregionu, jako destynacji turystyki pielgrzymkowej, poprzez chociażby utworzenie „Szlaku Sanktuariów Maryjnych Rzeszowszczyzny”.

Zasadne dla ożywienia turystyki w powiecie rzeszowskim, mogłoby być utworzenie klastra turystycznego, dzięki któremu koordynowane byłyby nowe inwestycje i przedsięwzięcia z zakresu promocji turystycznej. Dodatkowo do zadań tej instytucji należałoby, przygotowanie atrakcyjnie opracowanych materiałów w formie broszur i folderów dotyczących możliwości spędzania wolnego czasu na Rzeszowszczyźnie. Oferta ta, powinna być przygotowana zarówno dla turystów indywidualnych oraz grup zorganizowanych. Tak przygotowane materiały promocyjne powinny być dostępne w punktach informacji turystycznej zarówno w Rzeszowie jak i okolicznych miejscowościach, a także w miejscach najczęściej odwiedzanych przez turystów, czyli w podziemnej trasie turystycznej "Rzeszowskie Piwnice", w ogrodach Bernardyńskich, na rzeszowskim rynku a także w placówkach muzealnych i sanktuariach regionu.

Postuluje się, aby promować ten mikroregion, jako miejsca atrakcyjne do organizacji konferencji o charakterze naukowym i biznesowym, ponieważ „Rzeszów – miasto innowacji” powinno być postrzegane przez potencjalnych organizatorów i uczestników konferencji, jako miejsce sprzyjające tego typu wydarzeniom. Rzeszów, który jest jednym z najprężniej rozwijających się miast w Polsce, powinien być dobrze odbierany przez pracowników, naukowców i kontrahentów, którzy mają udać się w delegację właśnie w to miejsce. Ponadto trzeba pamiętać, iż tego typu spotkania, oprócz części oficjalnych takich jak wystąpienia, prelekcje czy obrady, mają swoją drugą stronę, jaką powinien być atrakcyjny program zwiedzania miasta i okolicy, ułożony przez organizatorów danego wydarzenia bądź przez wyspecjalizowane instytucje, które zajmują się promocją mikroregionu. Ciekawą propozycją pokonferencyjną dla uczestników, mogą być wizyty w największych zakładach produkcyjnych mikroregionu czy też na rzeszowskich uczelniach, które wiodą prym w kształceniu studentów na kierunkach lotniczych. Warto wzbogacić ofertę turystyczną o możliwość zwiedzania prężnie działających zakładów produkcyjnych, bo to w nich upatruje się dużego potencjału dla rozwoju regionu.

Postuluje się, aby poczynić starania by Rzeszów i powiat Rzeszowski stał się miejscem przyjaznym do turystyki krótkookresowej, która cieszy się coraz większą popularnością. Postuluje się, aby przygotować specjalne pakiety i oferty turystyczne dla turystów, którzy w weekendy chcą skorzystać z coraz modniejszej oferty city – break. Ponadto, należy wykorzystać potencjał zarówno Rzeszowa jak i mniejszych miasteczek, ponieważ miasta o długiej historii i zróżnicowanych walorach turystycznych mogą stać się niezwykle silnymi magnesami dla rozwoju turystyki miejskiej. Warto byłoby stworzyć cykliczne wydarzenie w ośrodkach miejskich powiatu, wzorowane na nocy muzeów pod nazwą „Rzeszowskie nocne inspiracje”, gdzie instytucje kultury byłyby otwarte dla zwiedzających przez całą noc.

Pożądanym wydaje się, aby zacząć realizację powyższych postulatów, przez zespoły powołane wyłącznie do tego celu. Działania podjęte przez władze samorządowe oraz instytucje związane z turystyką w regionie, przy odpowiedniej współpracy z usługodawcami i specjalistami (na etapie tworzenia produktu), mogą stopniowo przyczynić się do zwiększenia zainteresowania regionem przez turystów.

5. Rzeszów i powiat rzeszowski jako destynacja turystyki kulturowej

Przeprowadzona analiza wykazała, że Rzeszów i powiat rzeszowski to obszar, gdzie występują walory znaczące z punktu widzenia licznych odmian turystyki kulturowej. W niniejszym tekście opisano szerzej najważniejsze zasoby i walory odpowiadające zainteresowaniom uczestników turystyki dziedzictwa kulturowego, turystyki religijnej, w tym pielgrzymkowej, turystyki muzealnej, turystyki etnicznej, turystyki kulturowo-przyrodniczej oraz turystyki archeologicznej.

Turystyka religijna i pielgrzymkowa

Powiat rzeszowski i miasto Rzeszów to ważne ośrodki kultu religijnego, co związane jest bezpośrednio z dużą ilością kościołów, które odznaczają się bardzo często walorami architektonicznymi. W związku z wydzieleniem na tym terenie diecezji rzeszowskiej, której zwierzchnictwo biskupie znajduje się w Rzeszowie, powstała w mieście katedra Najświętszego Serca Pana Jezusa. Jest to miejsce, gdzie odbywa się bardzo wiele uroczystości o charakterze religijnym. Organizowane są tu corocznie w sierpniu tzw. dożynki diecezjalne, które przyciągają z terenu całej diecezji tłumy wiernych. Katedra to również miejsce, gdzie odbywają się koncerty w ramach cyklu koncertów „Jednego Serca, jednego Ducha”. Ponad to w katedrze obchodzone są uroczystości związane z patronem diecezji św. Józefem Sebastianem Pelczarem, które są ważnym wydarzeniem w całej diecezji rzeszowskiej.

Istotnym miejscem w Rzeszowie jest Bazylika Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny przy klasztorze oo. Bernardynów. Kościół oprócz walorów architektonicznych związanych z samym obiektem, posiada wokół kompleksu klasztoru tzw. ogrody bernardyńskie, które stały się w ostatnim czasie wizytówką miasta. Bazylika jest również miejscem częstych wydarzeń religijnych i jubileuszy. Bardzo ważnym dla całego regionu wydarzeniem były obchody wielkiego jubileuszu 500-lecia objawień Maryi w Rzeszowie oraz 250-lecie koronacji figury Matki Bożej. W tych uroczystościach uczestniczyło bardzo wielu wiernych z całego regionu.

Miejscem kultu religijnego i pielgrzymkowego jest również Sanktuarium Matki Bożej Borkowskiej w Borku Starym. Przez okolicznych mieszkańców kościół ten jest nazywany „Jasną Górą Różańcową”. Jest to barokowa budowla, która powstała dzięki obecności cudownego obrazu Matki Bożej, przy którym mieszkańcy wypraszały łaski a w zamian za cuda, których doświadczali, postanowili wznieść kościół, w którym następnie umieścili owy obraz. Kolejnym etapem, było sprowadzenie do Borku Starego ojców Dominikanów, którzy mieli się opiekować cudownym obrazem, ale i również szerzyć kult Maryjny. Obraz ten, jako pierwszy w wolnej Polsce w 1919 roku otrzymał korony papieskie, co wzmocniło pozycję tego sanktuarium w regionie. Oprócz słynącego cudami i łaskami obrazu, warto również zobaczyć cmentarz oo. Dominikanów, kapliczkę św. Anny oraz przebiegające wokół sanktuarium różańcowe dróżki pasyjne.

Kolejne znaczące sanktuarium znajduje się w Sokołowie Małopolskim, gdzie ma miejsce kult Matki Bożej Królowej Świata. Jest to okazała trzynawowa świątynia, nawiązująca swoim stylem do budowli neogotyckiej. Miejscem czci w kościele jest łaskami słynący obraz Matki Bożej Królowej Świata – Opiekunki Ludzkich Dróg, który został konsekrowany w 2009 roku. Najwięcej wiernych przybywa do Sokołowa Małopolskiego podczas uroczystości odpustowych odbywających się w sanktuarium dwa razy do roku 24 czerwca oraz 7 października.

Innym miejscem niezwykle ważnym dla wiernych jest Sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej i św. o. Pio w Terliczce. Sanktuarium to powstało, jako votum, za ocalenie życia papieżowi Janowi Pawłowi II podczas zamachu 13.05.1981 roku. Budowa trwała cztery lata od 1984 do 1988 roku. Poświęcenie ówczesnej parafii miało miejsce w 1991 roku, kiedy to patronem została Matka Boża Fatimska. Osiem lat później, biskup rzeszowski nadał imię

kolejnego patrona dla parafii, którym został wówczas św. Ojciec Pio, którego relikwie sprowadzono do Sanktuarium. Sprowadzenie relikwii świętego, zwiększyło zainteresowanie sanktuarium w Terliczce, zwiększając przy tym liczbę wiernych przybywających tam. W środku świątyni, znajduje się replika krzyża z San Giovanni Rotondo, pod którym św. Ojciec Pio otrzymał stygmaty oraz obraz przedstawiający patrona sanktuarium. Największa liczba wiernych przybywa tu w uroczystości odpustowe ku czci św. Ojca Pio we wrześniu.

Popularna turystyka eventowa

Istotna dla rozwoju regionu wydaje się być popularna turystyka eventowa, na którą wpływ ma bardzo wiele wydarzeń kulturalnych odbywających się w powiecie. Najważniejsze z nich to Międzynarodowy Festiwal Piosenki „Rzeszów Carpathia Festival”, który reprezentowany jest przez młodych, uzdolnionych artystów z całej Europy, którzy prezentują różnorodną kulturę muzyczną. Główną ideą festiwalu jest dialog międzyludzki, pomiędzy uczestnikami z różnych krajów takich jak np.: Azerbejdżan, Kazachstan, Rosja, Norwegia, Włochy oraz Serbia. Imprezą towarzyszącą „Rzeszów Carpathia Festival”, są spektakle wokalne-taneczne.

Kolejnym wydarzeniem o zasięgu międzynarodowym jest Światowy Festiwal Polonijnych Zespołów Folklorystycznych odbywający się w Rzeszowie. Wydarzenie to przyciąga sporą liczbę Polaków mieszkających na stałe za granicą w celu zaprezentowania różnych form folkloru. Uczestnikami tego festiwalu są Polacy mieszkający m.in. w USA, Brazylii, Kanadzie, Rosji, Wielkiej Brytanii, Belgii, Francji oraz na Białorusi i Ukrainie. Wydarzenie to jest bardzo dobrą okazją dla uczestników na odwiedzenie rodzinnego kraju a zarazem cieszy się bardzo dużym zainteresowaniem zarówno wśród mieszkańców jak i mediów, którzy relacjonują bardzo dokładnie przebieg festiwalu.

Należy wspomnieć również o „Wieczorach Muzyki Organowej i Kameralnej w Katedrze Rzeszowskiej i Kościołach Rzeszowa”. Wydarzenie to odbywa się zazwyczaj w miesiącach wakacyjnych w większości kościołów Rzeszowa oraz w katedrze i trwa ok. 40 dni. Dodatkowo dzięki rozłożeniu w czasie, nie ma zbyt dużych tłumów i można w komfortowych warunkach uczestniczyć w poszczególnych etapach festiwalu.

Oprócz wydarzeń o charakterze muzycznym w powiecie rzeszowskim odbywają się również eventy związane z twórczością teatralną. W tym miejscu należy wymienić Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ożywionej Formy Maskarada odbywający się w Rzeszowie, nazywany również karnawalem sztuki. Wydarzenie to ma na celu zaprezentowanie ciekawych przedstawień dla odbiorców w różnych grupach wiekowych. W programie festiwalu zawsze znajdują się przedstawienia uliczne, pantomina, adaptacje bajek oraz wydarzenia towarzyszące, takie jak wystawy i koncerty.

Turystyka kulturowo-przyrodnicza

Zarówno Rzeszów jak i cały powiat posiada również stosunkowo wysokie walory do rozwoju turystyki kulturowo-przyrodniczej. Związane jest to z obecnością małego fragmentu Parku Krajobrazowego Pogórza Przemyskiego, który swoim zasięgiem obejmuje okolice Dynowa. Ochroną w parku objęto zwarte kompleksy leśne m.in. na pogórzu Dynowskim.

Ponadto jest sześć obszarów chronionego krajobrazu, które częściowo rozciągają się również na teren powiatu rzeszowskiego a są to: Hyżnieńsko - Gwoźnicki Obszar Chronionego Krajobrazu, Mielecko - Głogowsko - Kolbuszowski Obszar Chronionego Krajobrazu, Brzózniński Obszar Chronionego Krajobrazu, Strzyżowsko-Sędziszowski Obszar Chronionego Krajobrazu, Sokołowsko - Wilczowolski Obszar Chronionego Krajobrazu oraz Przemysko - Dynowski Obszar Chronionego Krajobrazu. Dodatkowo, oferta przyrodnicza regionu wzbogacona jest poprzez obecność rezerwatów przyrody.

Warto tu wymienić rezerwat faunistyczny Zabłocie, który obejmuje swoim zasięgiem kompleks lasów oraz zespół stawów z bogatą florą i fauną. Innym rezerwatem o znacznych walorach jest rezerwat faunistyczno - florystyczny „Mójka”, który ma za zadanie ochronę siedliska bobra europejskiego oraz buczyny karpackiej.

Ponadto część powiatu rzeszowskiego została objęta programem Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków NATURA 2000. W ramach tego przedsięwzięcia do chronionych terenów zostały włączone okolice Dynowa oraz Sokołowa Małopolskiego.

Cenne dla turystów, są również zabytkowe parki przy dworach w Błazowej, Dąbrowej oraz przy pałacu Lubomirskich w Boguchwale, które są bardzo dobrze zachowane i utrzymane. Należy również nadmienić o parku miejskim nazywanym również ogrodem miejskim im. Solidarności w Rzeszowie oraz Park Jedności Polonii z Macierzą. Są to miejsca niezwykle ważne, jeżeli chodzi o wypoczynek i rekreację dla rzeszowian. Wyznaczono tam wiele alejek, które ułatwiają przemieszczanie się po tych parkach, umożliwiając przy tym zwiedzanie całych kompleksów parkowych składających się również z fontann i licznych pomników. Dodatkowo cenne przyrodniczo są tzw. ogrody bernardyńskie znajdujące się w samym centrum Rzeszowa, które bardzo często odwiedzane są przez mieszkańców miasta. Zostały one oficjalnie oddane do użytku w 2013 roku. W ich skład wchodzi wybrukowane alejki, labirynty roślinne, fontanna oraz oczko wodne.

Turystyka muzealna

Na ziemi rzeszowskiej ważna jest również turystyka muzealna, która jest możliwa dzięki obecności muzeów o różnym charakterze. Najważniejsze z nich to z pewnością Muzeum Okręgowe w Rzeszowie - znajdujące się w Państwowym Rejestrze Muzeów, co czyni go ważnym w skali kraju. W tej placówce muzealnej, można podziwiać bogate zbiory związane z archeologią, sztuką, historią i etnografią. Na uwagę zasługują liczne szable, orderzy, odznaczenia oraz przedmioty związane z pierwotnymi ludami z regionu. Cenne są również przedmioty sztuki takie jak Portret Henryki Soroko – Labordaire namalowany przez S. I. Witkiewicza (Witkacy) oraz Alegoria Wiosny, Martino Altomonte. Oprócz głównej siedziby, posiada ono swoje filie, które związane są z różnorodną tematyką i charakterem eksponatów znajdujących się tam. Najważniejszymi filiami są Muzeum Historii Miasta Rzeszowa oraz Muzeum Etnograficzne. To pierwsze w swoich zbiorach posiada cenne eksponaty związane z Rzeszowem oraz z ludźmi zasłużonymi dla miasta. Wśród eksponatów do najcenniejszych należy zaliczyć szablę Leopolda Lisa-Kuli, Tarczę Legionów, historyczne dokumenty związane z regionem rzeszowskim oraz liczne monety z czasów austriackich. Natomiast w Muzeum Etnograficznym znajdują się zbiory i wystawy związane z różnymi grupami etnicznymi oraz z twórczością ludową. Z wystaw cieszących się dużą popularnością należy wymienić takie jak np.: „Ludowe Feng Shui - Magia w chłopskiej zagrodzie”, „Świat Łemków i Bojków”, „Muzyka i śpiew ludowy Podkarpacia” oraz „Dawna rzeźba i malarstwo ludowe”.

Na terenie Rzeszowa znajduje jedyne w Polsce Muzeum Dobranoczek, które odwiedzane jest przede wszystkim przez grupy szkolne. Celem utworzenia tej placówki miało być łączenie pokoleń. Znajdują się tu oryginalne kukielki, które „grały” główne role w starych dobranockach. Można również zobaczyć wiele foliogramów i kadrów z poszczególnych bajek, które są nie lada atrakcją zarówno dla najmłodszych jak i tych najstarszych. Muzeum oferuje również zajęcia edukacyjne dla dzieci, wzbogacając przy tym swoją ofertę.

Turystyka etniczna

Istotna dla regionu jest również turystyka etniczna, związana z faktem, iż oprócz Polaków, region a w szczególności Rzeszów był od wieków zamieszkiwany przez Żydów. Pozostałością po tej grupie na terenie miasta są dwie synagogi - Nowomiejska i Staromiejska. Pierwsza z nich znajduje się przy ul. Jana Sobieskiego 17 i jest jedną z najlepiej zachowanych

synagog w regionie. Powstała na przełomie XVII i XVIII w. Synagoga Staromiejska znajduje się przy ul. Bożniczej 4, została ona wzniesiona na planie kwadratu w stylu renesansowym. Warto zaznaczyć, iż obie synagogi są wpisane na krajową listę zabytków nieruchomych. Bezpośrednio z rzeszowskimi Żydami, związane są pozostałości kirkutu przy placu ofiar Getta, który został zniszczony podczas II Wojny Światowej. Obecnie zachowało się tam kilka tablic nagrobnych oraz dla uczczenia poległych umieszczono tam okazały bazaltowy głaz. W czasie działań wojennych, właśnie w tym miejscu gromadzono Żydów, którzy później zostali wywiezieni do obozów koncentracyjnych. W tym miejscu warto również wspomnieć o Dynowie, gdzie powstało Centrum Historii Polskich Żydów. Znajduje się tam synagoga, mykwa, hotel dla Żydów oraz kuchnia koszerna. Miejsce to powstało z inicjatywy rabina Pinchasa Pampa.

Turystyka archeologiczna

Na terenie Rzeszowszczyzny odznacza się również obecność turystyki archeologicznej. Najsilniej uwidacznia się ona poprzez podziemną trasę turystyczną "Rzeszowskie piwnice". Cała trasa składa się z 25 piwnic i 15 korytarzy, które powstały pomiędzy XIV a XVIII w. Można tam zobaczyć m.in. repliki zbroi rycerskich, wyroby ceramiczne używane w dawnych czasach oraz liczne zbiory dotyczące życia w dawnym Rzeszowie. Ponadto turyści mogą się tam zapoznać z wyglądem dawnych herbów miejskich. W 2015 roku, podziemną trasę turystyczną "Rzeszowskie Piwnice" odwiedziło 41 tys. osób. W regionie znajdują się także stanowiska archeologiczne, z których dobrze zachowały się ślady dawnego osadnictwa w Magdalence. Dodatkowo w gminie Lubenia, znajdują się pozostałości z dawnego grodziska, datowane na około X w. Należy również wspomnieć o Świlczy, gdzie odnaleziono fragmenty osady z IV w, co świadczy o ciągłości osadniczej na ziemi Rzeszowskiej. Jak wskazują badania archeologiczne, ludność z tego terenu zajmowała się wówczas w głównej mierze obróbką bursztynu, który był tu dostarczany w związku z przebiegiem szlaków handlowych przez region. Interesującym obiektem jest również najstarsza na terenie Polski studnia, pochodząca z czasów kultury Łużyckiej, datowana na IX w p.n.e., która znajduje się w Terliczce.

Bibliografia

- Brzezińska R., (red), 2007, *Polska pełna uroku*, Wyd. Petit Fute, Wrocław
- Czarnota M., 2001, *Rzeszowskie ulice i okolice*, Wyd. Mitel, Rzeszów
- Jarosińska M., 1992, *Cmentarz Pobicieński w Rzeszowie*, Wydawnictwo Przyjaciół Miasta Rzeszowa, Rzeszów
- Kłós S., 2000, *Rzeszów, Głogów Małopolski, Tyczyn, Błazowa i okolice*, Wyd. Roksana, Krosno
- Koźuchowski K., 2005, *Walory przyrodnicze w turystyce i rekreacji*, Wyd. Kurpisz, Poznań.
- Lodzińska E., Wieczorek W., 2012, *Podkarpackie przewodnik + mapa*, Wydawnictwo Demart, Warszawa
- Malczewski J., 1995, *Zamek w Rzeszowie, jego otoczenie i właściciele*, Wyd. Libri Ressoivienses, Rzeszów
- Malec M., 2003, *Słownik nazw geograficznych Polski*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa
- Mikos von Rohrscheidt A., 2010, *Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy*, (wyd. 2), Wyd. KulTour.pl, Poznań
- Tokarski W., Kurowska E., 2009, *Bazylika Ojców Bernardynów w Rzeszowie. Przewodnik*, Wyd. Podkarpacki Instytut Książki i Marketingu, Rzeszów
- Zalewski P., 2008, *Parki Narodowe i Krajobrazowe w Polsce: Nawigator turystyczny*, Wyd. Carta Blanca, Warszawa